

Výroba mlékárenských výrobků v roce 2002

Nákup mléka

Mlékárenský průmysl nakoupil a zpracoval v roce 2002 podle resortního výkazu Ministerstva zemědělství celkem 2 523,7 mil. litrů mléka, což představuje v porovnání s předcházejícím rokem 2001 mírné zvýšení o 11,7 mil. l, t. j. o 0,47 %.

Celkový nákup mléka však zdaleka nenaplnil objem mléka přiděleného zemědělcům v rámci systému produkčních kvót.

Průměrný obsah tuku se meziročně snížil z 4,029 % na 3,98 %, t. j. o 0,049 %.

Průměrný obsah bílkovin dosáhl 3,34 % a byl pouze o 0,01 % nižší ve srovnání s předcházejícím rokem.

Nejvýraznější meziroční pokles obsahu tuku byl zaznamenán v červnu minulého roku o 0,128 %.

Podíl nakupovaného mléka zařazeného do jakosti Q se meziročně zvýšil z 28,9 % na 40,5 %, zatímco podíl mléka nestandardní kvality vzrostl z 1,4 % na 2,2 %. Zbývající objem mléka 69,7 % v roce 2001 a 57,3 % v roce 2002 byl zařazen do I. jakostní třídy.

Ceny

Průměrná realizační cena mléka nakoupeného v roce 2002 se meziročně zvýšila ze 7,80 Kč/l na 8,12 Kč/l, t. j. o 0,32 Kč/l (4,1 %). Její výše byla stále ještě ovlivňována mimořádně příznivými cenami proteinových výrobků na zahraničních trzích v roce 2001, jejichž úroveň se však v minulém roce dramaticky snížila.

Navýšení nákupní ceny mléka se nepodařilo promítnout nejenom do exportu, ale ani do obchodních cen vyráběných mlékárenských výrobků pro tuzemský trh tak, jak to vyplývá z následujících údajů.

Vývoj obchodních vybraných mlékárenských výrobků v Kč

Výrobek	rok		rozdíl	index
	2001	2002		
Mléko polotučné trvanlivé karton– 1 l	11,80	10,57	-1,23	89,6
Mléko odstř. trvanlivé karton– 1 l	11,06	10,12	-0,94	91,5
Mléko polotučné čerstvé– sáček 1 l	9,95	10,20	0,25	102,5
Mléko polotučné čerstvé karton – 1 l	x	10,62	x	x
jogurt bílý do 4,5 % tuku 180-200 g kelímkem 1 kg	x	31,90	x	x
jogurt ochuc. smet. 150 g – 1 kg	39,02	41,03	2,01	105,2
jogurt ochuc.odtuč. a nízkotučný 125 g – 1 kg	42,83	x	x	x
máslo čerstvé – 250 g, Al folie-1 kg	81,64	81,17	-0,47	99,4
tvaroh měkký 250 g – Al folie 1 kg	42,94	43,96	1,02	102,4
eidamská cihla 30 % - 1 kg	x	82,89	x	x
eidamská cihla 45 % - 1 kg	111,02	89,37	-21,65	80,5

Z tabulky vyplývá, že zejména nosné výrobky – trvanlivé mléko a sýry vykázaly meziročně na tuzemském trhu hluboký pokles obchodních cen.

Cena polotučného trvanlivého mléka, která dlouhodobě nepokrývá výrobní náklady se dále snížila o 10,4 %. Obdobně se snížila i cena odstředěného trvanlivého mléka o 9,5 %. I když se cena másla snížila pouze o 0,6 %, její úroveň zůstává pro podniky trvale ztrátová.

Hluboký propad obchodní ceny zaznamenaly přírodní sýry, jejichž nabídka výrazně překrývala i zvýšenou úroveň poptávky. Svědčí o tom meziroční pokles ceny sýra eidamská cihla 45 % o téměř 20 %.

Příznivější vývoj vykázaly rozsahem méně významné výrobky – čerstvé polotučné mléko v PE sáčcích (+2,5 %), konzumní měkký tvaroh (2,4 %) a smetanový ochucený jogurt (5,2 %).

Konzumní mléko

Výroba konzumního mléka dosáhla v roce 2002 úrovně 457 703 tis. litrů, což představuje v porovnání s předcházejícím rokem pokles o 0,8 %.

V rámci tohoto objemu se meziročně velmi výrazně zvýšil podíl trvanlivého mléka z 61,4 % na 65,1 % při recipročním poklesu čerstvého pasterovaného mléka z 38,6 % na 34,9 %.

Skladba konzumního mléka podle způsobu ošetření

Konzumní mléko	výroba v tis. l		podíl v %		index 2002/2001
	2001	2002	2001	2002	
konzumní mléko celkem	461 490	457 703	100,0	100,0	99,2
z toho pasterované	177 967	159 622	38,6	34,9	89,7
trvanlivé	283 523	298 081	61,4	65,1	105,1

Podle výsledků celní statistiky se v minulém roce 2002 meziročně rapidně zvýšil dovoz výrobků CN 0401 zahrnující tekuté mléko a nezahuštěnou smetanu z 27 290 tun na 43 376 tun, t. j. o 58,9 %.

Jednalo se téměř výhradně o dodávky ze Slovenska, v rámci kterých převládalo polotučné trvanlivé mléko s obsahem tuku do 1 %.

Vývoz této skupiny výrobků se snížil z 19 174 tun v roce 2001 na 13 968 tun v roce 2002, t. j. o 27,2 %.

Skladba konzumního mléka podle obsahu tuku

konzumní mléko	výroba v tis. l		podíl v %		index 2002/2001
	2001	2002	2001	2002	
nízkotučné/odstředěné	84 516	59 519	18,3	13,0	70,4
polotučné	364 581	387 131	79,0	84,6	106,2
plnotučné	12 393	11 053	2,7	2,4	89,2
Celkem	461 490	457 703	100,0	100,0	99,2

V kategorii nízkotučného konzumního mléka s obsahem tuku do 0,5 % se meziročně pod označením „odstředěné mléko“ snížil podíl jeho výroby z 84 516 tis. l na 59 519 tis. l, t. j. z 18,3% na 13 %. Zvýšil se podíl polotučného mléka s obsahem tuku 1,5 – 2,0 % ze 79,0 % na 84,6 %. Výroba plnotučného mléka se snížila z 2,7 % na 2,4 %.

Výroba konzumního mléka podle způsobu balení

Konzumní mléko	výroba v tis. l		podíl v %		index 2002/2001
	2001	2002	2001	2002	
kartony trvanlivé	283 523	298 081	61,4	65,1	105,1
kartony pasterované	68 582	63 590	14,9	13,9	92,7
ostatní	109 384	96 032	23,7	21,0	87,8
celkem	461 490	457 703	100,0	100,0	100,0

V průběhu minulého roku se výrazně meziročně zvýšil podíl trvanlivého mléka plněného do kartónových obalů z 61,4 % na 65,1 %, zatímco se snížil podíl čerstvého pasterovaného mléka ze 14,9 % na 13,9 % a dále i podíl konzumního mléka plněného do ostatních obalů z 23,7 % na 21,0 %.

V minulém roce dosáhla výroba a dodávky mléka do škol 4657 tis. l, ze kterých připadlo 86,4 % na mléko ochucené.

Ostatní tekuté výrobky

Výroba konzumních smetan, včetně kysaných

Výrobek	výroba v tis. l		podíl v %		index 2002/2001
	2001	2002	2001	2002	
Konz. smetany, včetně kysaných	37 434	37 848	100,0	100,0	101,1
z toho - kysané	10 788	10 998	28,8	29,1	101,9
- s obs. tuku nad 30 %	18 894	17 420	50,4	46,0	92,2

Výroba konzumních smetan, včetně kysaných se celkově mírně zvýšila o 1,1 %, zvýšil se i podíl kysaných smetan o 1,9 %, zatímco se podíl smetan s minimálním obsahem tuku snížil o 7,8 %.

Výroba jogurtů

Výrobek	výroba v tunách		podíl v %		index 2002/2001
	2001	2002	2001	2002	
Jogurty celkem	96 780	87 894	100,0	100,0	90,8
z toho – ochucené	64 842	60 973	67,0	69,4	94,0
nízkotučné do 0,5 %	x	12 830	x	14,6	x

Výroba jogurtů vykázala po opakovaně pozitivním vývoji v minulých letech v roce 2002 v porovnání s rokem 2001 pokles o 9,2 % z 96 780 tun na 87 894 tun, zatímco se podíl ochucených jogurtů mírně zvýšil z 67,0 % na 69,4 %. Podíl nízkotučných jogurtů dosáhl 14,6 %.

Z dalších tekutých kysaných výrobků vykázala skupina ostatních kysaných výrobků (bez podmáslí) meziroční zvýšení výroby z 18 830 tis. l na 20 890 tis. l, t. j. o 10,9 %. Podíl ochucených výrobků v rámci této skupiny se zvýšil z 36 % na 47,6 %. Výroba kysaného neochuceného podmáslí se snížila z 11 599 tis. l na 11 043 tis. l, o 4,8 %.

Podle výsledků celní statistiky se v minulém roce 2002 zvýšil dovoz výrobků v rámci celní skupiny 0403 zahrnující jogurty a další tekuté kysané výrobky o 7,9 % z 28 497 tun v roce 2001 na 30 750 tun v roce 2002. Rozhodující podíl v rámci této skupiny připadá na jogurty, které se dovážejí především z Německa a ze Slovenska.

Vývoz výrobků této skupiny se snížil z 10 494 tun v roce 2001 na 9 019 tun v roce 2002, t. j. o 14,1 %. Jednalo se o vývozy na Slovensko.

Výroba másla

Celková výroba másla dosáhla v minulém roce 2002 podle statistického bilančního výkazu MZe 6-12 zahrnujícího výrobu a užití všech druhů másel, včetně pomazánkového másla a másla s rostlinným tukem 66 312 tun, což představuje v porovnání s předcházejícím rokem 2001 pokles o 420 tun, t. j. o 0,6 %.

Vývoj výroby a zásob másla

Máslo	výroba v tunách		rozdíl	index 2002/2001
	2001	2002		
Počáteční zásoba k 1. 1.	2 869	2 044	835	71,0
Výroba	66 732	66 312	-420	99,4
prodej na vnitřním trhu	41 382	41 017	-365	99,1
vývoz	22 931	22 452	-479	97,9
konečná zásoba k 31.12.	2 044	1 801	-243	88,1

Meziroční pokles výroby másla o 420 tun z 66 732 tun v roce 2001 na 66 312 tun v roce 2002 byl podstatně nižší v porovnání s výpadkem mléčného tuku ve veškerém mléce převzatém mlékárnami ke zpracování, který odpovídal snížené výrobě másla ve výši cca 930 tun.

V minulém roce 2002 se realizoval do ČR velmi vysoký dovoz másla – celkem 4714 tun, což představuje v porovnání s dovozem 2581 tun másla v roce 2001 zvýšení o 2133 tun, t. j. o 82,6 %. Rapidně zvýšený dovoz byl umožněn poklesem cen másla na světovém trhu, navíc podpořený silným kursem koruny především vůči EUR a USD, to vše ovlivňované zvyšováním vývozních subvencí EU a nízkou ochranou našeho trhu, způsobenou výrazně sníženým clem vyplývajícím z mezinárodních dohod. Jedná se o kvótu 345 tun másla s 15 % preferenčním clem sjednaným s EU a dále o kvótu 2781 tun se smluvním clem 32 % na základě dohody v rámci WTO – Světové obchodní organizace.

Vzhledem k tomu, že legislativa umožňuje uplatnit u dovozu másla ochranné opatření, bylo v měsíci červenci po překročení tzv. „spouštěcí úrovně“ zavedeno pro dovoz másla dodatečné clo ve výši 22,6 %, o které se zvýšila běžně platná celní sazba ve výši 68 % na 90,6 %.

Podle údajů resortní statistiky se prodej másla do vnitřního trhu meziročně snížil o 365 tun másla ze 41 382 tun v roce 2001 na 41 017 tun v roce 2002. Vzhledem k tomu, že uvedený údaj nezahrnuje objem másla z dovozu, je jeho skutečný prodej podstatně vyšší.

V průběhu minulého roku 2002 bylo vyvezeno podle údajů resortní statistiky 22 452 tun másla, což je v porovnání s předchozím rokem 2001 o 479 tun méně (2,1 %).

Tvarohy a tvarohové speciality

Výroba sortimentu skupiny tvarohů a tvarohových specialit vykázala v hodnoceném období meziroční nárůst o 3,5 %.

Výroba tvarohů a tvarohových specialit

Výrobek	výroba v tunách		Rozdíl	index 2002/2001
	2001	2002		
tvarohy	30 532	31 598	1 066	103,5
smetanové krémy	8 762	9 676	914	110,4
tvarohové dezerty ¹⁾	4 426	3 990	-436	90,2
celkem	43 720	45 264	1 544	103,5

1) údaje v obou letech za leden-listopad

Na celkové výrobě tvarohů v minulém roce 2002 ve výši 31598 tun, která se meziročně zvýšila o 1066 tun (+3,5 %) se v hodnoceném období podílel konzumní měkký tvaroh 76,1 % (24039 tun – index 111,7), jemný tučný tvaroh 15 % (4723 tun – index 81,62), tvrdý tvaroh 4,3 % (1357 tun – index 104,9) a průmyslový tvaroh 4,6 % (1460 tun – index 75,4). Velmi pozitivní vývoj vykázaly smetanové krémy, jejichž výroba se meziročně zvýšila o 10,4 %, zatímco výroba tvarohových dezertů stagnuje a dosáhla v minulém roce 2001 – 4238 tun (meziroční pokles zhruba o 10 %).

Sýry

V průběhu minulého roku 2002 v porovnání s předcházejícím rokem 2001 se úspěšně vyvíjela výroba přírodních sýrů, zatímco výroba tavených sýrů hluboce poklesla.

Vývoj výroby sýrů

Výrobek	výroba v tunách		rozdíl	index 2002/2001
	2001	2002		
sýry přírodní	87 579	94 063	6 484	107,4
sýry tavené	25 214	21 269	-3 945	84,4
sýry celkem	112 793	115 332	2 539	102,3

Výroba přírodních sýrů se zvýšila o 6484 tun (7,4 %) z 87579 tun v roce 2001 na 94063 tun v roce 2002, zatímco výroba tavených sýrů se ve sledovaném období snížila o 3945 tun (15,6 %) z 25214 tun na 21269 tun.

Statistický výkaz MZe uvádí členění výroby sýrů podle konzistence ve vztahu k obsahu vody v tukuprosté hmotě sýra na sýry měkké, polotvrdé, tvrdé a extra tvrdé tak, jak to uvádí následující tabulka.

Výroba přírodních sýrů

Výrobek	výroba v tunách		rozdíl	index 2002/2001
	2001	2002		
měkké sýry	19 816	22 797	2 981	115,0
polotvrdé sýry	50 619	59 542	8 923	117,6
tvrdé a extra tvrdé	17 144	11 724	-5 420	68,4
Sýry přírodní celkem	87 579	94 063	6 484	107,4
z toho měkké nezrající (čerstvé)	5 310	7 332	2 022	138,1
měkké zrající	5 031	4 969	-62	98,8
bílé v solném nálevu	9 154	12 837	3 683	140,2
plísňové	11 067	11 329	262	102,4

Provedené změny ve statistickém sledování přírodních sýrů umožňují pouze omezené porovnání jejich vývoje.

Nejvýraznější vzestup výroby o 8923 tun – 17,6 % z 50619 tun v roce 2001 na 59542 tun v roce 2002 vykazaly polotvrdé sýry, a to především sýry eidamského typu a bílé sýry jadel a akawi (bez istambuli), které byly do této kategorie zařazeny. Výrazně se meziročně snížila výroba tvrdých a extra tvrdých sýrů ze 17 144 tun na 11 724 tun (index 68,4). Významně se zvýšil prodej sýrů na vnitřním trhu z 6863 tun na 74946 tun (index 109,1). Přesto se v průběhu minulého roku v důsledku nárůstu výroby přírodních sýrů, snížené výroby tavených sýrů a záporného salda zahraničního obchodu výrazně zvýšily jejich zásoby z 2002 tun na počátku roku na 3767 tun k 31. 12. 2002.

Zatímco se v zahraničním obchodu v rámci CN 0406 zahrnující tvarohy a sýry meziročně snížil vývoz z 19 723 tun v roce 2001 na 17605 tun v roce 2002 (index 89,3), zvýšil se ve stejném období meziročně dovoz ze 17684 tun na 19 750 tun (index 111,7).

Celkovou situaci zhoršovaly narůstající dovozy levných eidamských sýrů z Polska a částečně z Ukrajiny. Na celkovém dovozu participovaly tvarohy a čerstvé sýry 37 % a tavené sýry 30 %.

Zbývající objem připadá na ostatní přírodní sýry.

Výroba sušeného mléka

Výroba sušeného mléka bez kojenecké a dětské výživy se v roce 2002 v porovnání s předcházejícím rokem 2001 podle bilančního výkazu statistiky MZe snížila o 1754 tun (3,0 %) z 58982 tun v roce 2001 na 57228 tun v roce 2002.

Výroba sušeného mléka

Výrobek	výroba v tunách		rozdíl	index 2002/2001
	2001	2002		
suš. mléko bez KDV	58 982	57 228	-1 754	97,0
z toho - odtučněné	39 695	36 877	-2 818	92,9
- plnotučné	19 288	20 352	1 064	105,5
vývoz suš.odtuč. mléka	34 496	29 128	5 368	84,4
vývoz suš. plnot. mléka	15 342	16 617	1 275	108,3

Na poklesu výroby se podílí výhradně sušené odtučněné mléko, jehož objem se meziročně snížil z 39695 tun na 36877 tun o 2818 tun – 8,1 %.

Návazně na pokles výroby se hluboce snížil i vývoz sušeného odtučněného mléka z 34496 tun na 29128 tun o 5368 tun – 15,6 %.

Výroba sušeného plnotučného mléka se mírně zvýšila z 19288 tun na 20352 tun o 1064 – 5,5 %.

Pokles vývozu sušeného odtučněného mléka byl ovlivněn dramatickým poklesem cen na zahraničních trzích, které se snížily v porovnání s úrovní docilovanou v roce 2001 téměř o polovinu (70 – 100%). Obdobný pokles byl zaznamenán i u sušeného plnotučného mléka. Naprostý cenový propad ovlivnil celkové zásoby sušených mlék, které vzrostly k 31. 12. 2002 až na 9400 tun, což představuje v porovnání s koncem předcházejícího roku 2001 (4448 tun – index 211) více jak dvojnásobnou úroveň.

Těžiště zásob sušených mlék tvoří sušené odtučněné mléko (87 %).

Mražené krémy

Výroba mražených krémů vykazovala podle statistiky MZe mírný meziroční pokles o 280 tun ze 7018 tun v roce 2001 na 6738 tun v roce 2002.

Závěr

Celková situace se na trhu mléka v uplynulém roce 2002 po minulém příznivém období velmi zkomplikovala. Hluboký propad cen mlékárenských výrobků na zahraničních trzích, nízké realizační ceny mlékárenských výrobků na tuzemském trhu, narůstající intenzita dovozu mlékárenských výrobků (zejména konzumního mléka UHT, jogurtů a sýrů) a vysoké zásoby sušeného odtučněného mléka a sýrů z minulého roku vytvářejí v této komoditě velmi vypjaté ekonomické prostředí. Vliv snížení cen mlékárenských výrobků se v minulém roce velmi negativně projevil na výsledcích zahraničního obchodu mlékárenskými výrobky.

Zahraněční obchod ČR mlékárenskými výrobky v tis. Kč

Ukazatel/rok	2001	2002	rozdíl	index 2002/2001
Vývoz mléka a výrobků	7 488 559	5 136 328	-2 352 231	68,6
Dovoz mléka a výrobků	2 667 725	3 239 731	572 006	121,4
Bilance (saldo)	4 820 834	1 896 597	2 924 237	39,3

Údaje celní statistiky

Z údajů v tabulce vyplývá hluboké snížení hodnoty vývozu ze 7 489 mil. Kč v roce 2001 na 5 136 mil. Kč v roce 2002 – o 31,4%, při současném meziročním vzestupu hodnoty dovozu z 2 668 mil. Kč na 3 240 mil. Kč – o 21,4%.

Celkovým výsledkem je snížení aktivního salda docíleného v roce 2001 ve výši 4 821 mil. Kč na 1 897 mil. Kč v roce 2002, tj. o 2 924 mil. Kč – 60,7%

V zájmu řešení tohoto krizového vývoje je nutno v rámci daných možností zamezit nadměrným dovozům, zabezpečit dostatek finančních prostředků pro vývoz nadprodukce a usilovat o reálnou úroveň ceny nakupovaného mléka ve vztahu k docíleným možnostem jeho realizace.

V Praze dne 29. ledna 2003

Ing. Milan Křivánek

Příloha